

BEŽANEC

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Krapinsko - zagorska
Grad/općina	Grad Pregrada
Naselje	Valentinovo
Katastarski podaci	k.č. br. 1/1, 4, 6, 5/1, 3, 1/3, 7, 1040, 1041/1, 5/2, 1/4, 1041/2, 1043, 1041/3, k.o. Vrbanec
Naziv	Dvorac Bežanec
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Krapini
Glavna datacija	18. stoljeće
Naručitelj	Nepoznat
Vlasništvo	Grad Pregrada
Pravni status	Z-2228
Namjena	Ugostiteljsko - hotelska

Povijesni katastar imanja iz 1861., zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

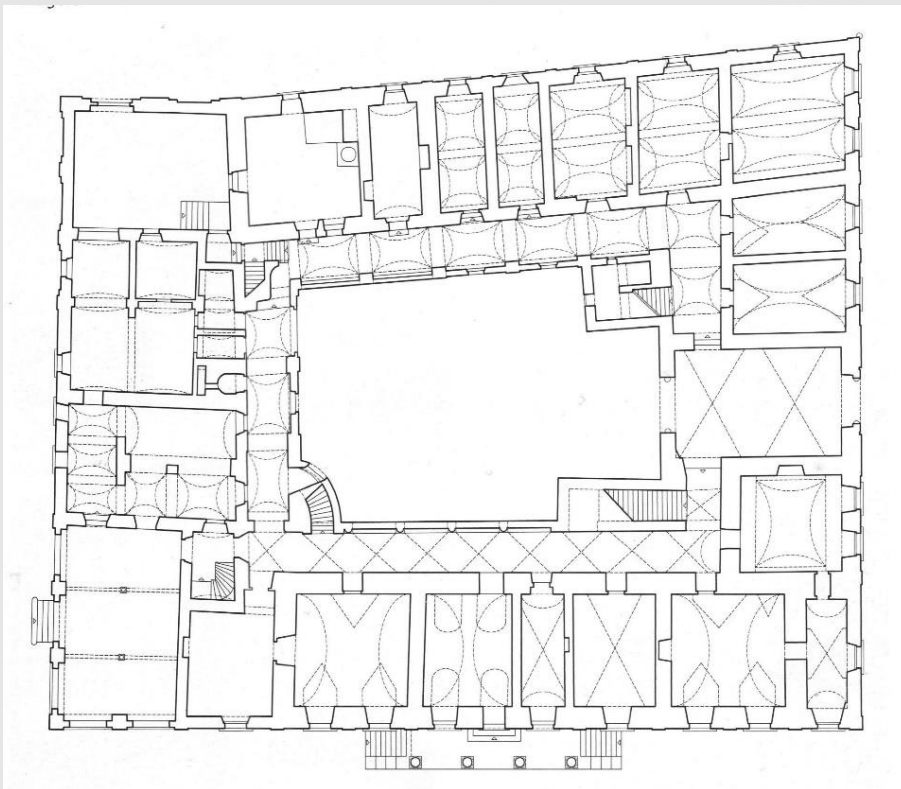
Dvorac je smješten u dolini rječice Kosteljine južno od Pregrada na povišenom platou nedaleko od ceste koja povezuje Pregradu i Krapinske Toplice. Dvorcu se prilazi alejom javora na sjeveroistočnoj strani, dok je pred glavnim južnim pročeljem pejzažno uređeni perivoj kojim dominiraju visoka stabla. Bivši gospodarski sklop smješten istočno i sjeverno od dvorca i danas je u funkciji u smislu korištenja prostora za sportsko-rekreativne sadržaje, a očuvane su i tri povijesne gospodarske građevine.

2.1. DVORAC

Četverokrlni jednokatni dvorac s unutarnjim pačetvorinastim dvorištem, nastao iz jednokrlnne kurije, nije posve simetričan niti geometrijski pravilan. Na glavnom jugoistočnom krilu ističe se središnja altana i toranj šiljate kape sa zvonom i satom, dok njegovo jugozapadno krilo obilježavaju ugaone lođe sa stupovima. Plitkim trokutnim zabatima, koji zadiru u zonu krovišta, naznačena je središnja zona triju pročelja, što pridonosi dojmu kompaktnog biaksialnog tijela simetrične artikulacije.

Osnovnu prostornu koncepciju u obje etaže čine nizovi prostorija duž vanjskih perimetralnih zidova kojima se pristupa iz uzdužnih, dvorišno orijentiranih hodnika. Posebnost predstavlja jugozapadno krilo koje u prizemlju ima arkadno rastvorene vanjske rubne prostore, a nad njima, u katnoj etaži, ima lođe - otvorene prostore sa stupovima umjesto perimetralnih zidova. Kod ulaznog jugoistočnog krila hodnik je u prizemlju prekinut vežom iz koje se obostrano, kratkim hodnicima, prilazi nejednako koncipiranim stubištima koja volumenom ulaze u prostor unutarnjeg dvorišta. Dvorište uokviruju naknadno zazidani arkadni trjemovi.

Dvorac je zidan opekom. Podrum (jugoistočno krilo) je svođen bačvastim svodovima. Prostorije prizemlja u dijelu prvotne kurije imaju križno-bačvaste i bačvaste svodove, dok ostala krila pretežito imaju češke svodove izuzev veže koju zaključuje križno-bačvasti svod. Katne prostorije zaključuju stropovi. Arkadni hodnici jugoistočnog najstarijeg krila zaključeni su križno-bačvastim svodovima, dok su hodnici ostalih krila zaključeni češkim svodovima.

Pročelja su artikulirana ujednačenim ritmom prozorskih osi i glatkim pilastrima koji podržavaju razdjelni, odnosno zaključni vijenac. Tri pročelja imaju središnju troosnu zonu naglašenu trokutnim zabatima koji zadiru u zonu krovništa. Na glavnom je pročelju ova zona istaknuta altanom na četiri toskanska stupa s kovano-željeznom ogradom. Jugozapadno pročelje ima rubne lođe u katu kojima je naročito istaknut središnji zabatno zaključeni dio.

Gotovo da nije ništa sačuvano od izvorne opreme interijera. Dvorac je opremljen novijim inventarom prilagođenim namjeni hotela. Temeljito je obnovljen devedesetih godina 20. stoljeća te u manjoj mjeri devastiran nestručnim intervencijama.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Gospodarska zona nalazila se sjeveroistočno od dvorca. Od više gospodarskih građevina sa katastarskog prikaza iz 1861.g sačuvane su ukupno tri zgrade – dvije u sjevernoj zoni, a jedna istočno od dvorca, preko ceste. Veća zidana katnica izduljenog tlocrta i danas je u funkciji kao staja za konje, položena je na sjevernoj strani vježbališta. Pročelje je ukrašeno plitkim lezenama koje u zoni prizemlja obrubljuju arkadne otvore (neke naknadno zatvorene), dok na katu formiraju polja s više prozorskih otvora.

Istočno od dvorca preko ceste nalazi se sačuvana žitnica, veća katnica jednostavnog volumena i dvostrešnog krova sa zabatnim skošenjima. Pročelja imaju manji broj pravilno raspoređenih prozora/otvora za prozračivanje.

Treća gospodarska zgrada, vjerojatno je izgrađena tijekom 20. stoljeća na mjestu starije gospodarske zgarde. Riječ je o zidanoj katnici, izduljene pravokutne osnove koja je položena u smjeru sjever-jug te sa zgradom konjušnice zatvara gospodarsko dvorište s vježbalištem.

2.3. PERIVOJ

Do danas je sačuvano nekoliko velikih stabala iz vremena obnove dvorca 30-ih godina 19.st. kada je iza dvorca formiran mali perivoj (vidljivo na staroj katastarskoj podlozi). Još ranije je izveden kameni potporni zid uz prilaznu cestu koji u nastavku razdvaja višu i nižu razinu parkovnih površina. Zanimljivost čini niz drvenih ograda kojima su zaštićene i odijeljene gotovo sve travnate - vježbališta za konje.

3. STANJE

Dvorac je devedesetih godina prošlog stoljeća obnovljen i preuređen za ugostiteljsku i hotelsku namjenu. Zidovi i međukatne konstrukcije su u dobrom stanju kao i stolarija koja je obnovljena. Podovi i podne plohe su recentni, prilagođeni namjeni. Žbuke i bojani slojevi su obnovljeni u unutrašnjosti i na pročeljima.

4. VALORIZACIJA

Dvorac Bežanec formirao se kroz tri građevne faze tijekom 17., 18. i 19. stoljeća. Kurija iz 17. stoljeća integrirana je baroknim četverokrlnim dvorcem tradicionalnog prostornog koncepta s nizovima prostorija duž vanjskih perimetralnih zidova i arkadno rastvorenim dvorišno orijentiranim hodnicima, koji je tridesetih godina 19. stoljeća obnovljen u duhu klasicizma. Stoga se osim prostornog koncepta u interijeru dvorca zatječu i barokne svodne konstrukcije iz različitih perioda, dok je oblikovanje vanjštine u potpunosti usklađeno s klasicističkim tendencijama vremena. Potonje se očituje u naglašenoj simetriji triju pročelja s akcentom na središnjoj zoni što se postiže prije svega trokutnim zabatima, a onda se intezivira dogradnjom altane i tornjem sa satom, uvođenjem ugaonih lođa koje flankiraju ovu središnju zonu ili naprosto smještajem glavnoga portala u središnjoj osi pročelja. Slojevitost je važno obilježje dvorca koje predstavlja svjedočanstvo o njegovoj arhitektonskoj transformaciji i prilagodbi trendovima i duhu vremena kao i novim potrebama vlasnika.

Danas je skladno uklopljen u krajolik, okružen perivojem koji vrlo malim dijelom potječe iz vremena obnove dvorca, dakle prve polovice 19. stoljeća, dok je većim dijelom formiran početkom 20. stoljeća, uključujući prilaznu aleju javora. Od nekadašnje gospodarske zone u sjeveroistočnom dijelu imanja očuvane su tri gospodarske zgrade. Cjelina stoga predstavlja svjedočanstvo o karakterističnoj povijesnoj organizaciji imanja s reprezentativnim stambenim dijelom i gospodarskom zonom, odnosno načinu života i privređivanja hrvatskoga plemstva.

Dvorac je bio vlasništvo nekoliko grofovskih obitelji: prvi vlasnici bili su grofovi Keglevići, a onda obitelji Kollenbach, Schlaum-Linden te Ottenfels-Geschwind. I danas je u privatnom vlasništvu, poseban po svojoj hotelskoj namjeni jer predstavlja rijedak primjer ostvarene prenamjene dvorca u hotelski sadržaj na području Hrvatskog zagorja.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č.br. 1/1 k.o. Vrbanec – stupanj zaštite: D2

Unatoč recentnom preuređenju radi prilagodbe ugostiteljsko-hotelskoj namjeni, sačuvan je prostorni koncept, svodne konstrukcije, oblikovanje pročelja pa će se kod obnove primjenjivati konzervatorske metode (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena,

artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Gospodarske zgrade, k.č.br. 1/2, 1/4 i 1041/2 k.o. Vrbanec – stupanj zaštite: G2

Na očuvanim gospodarskim zgradama primjenjivat će se konzervatorske metode (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

Perivoj – stupanj zaštite: P3

Očuvanje zelene zone s novim načinom oblikovanja i novim sadržajima koji su usklađeni s karakterom prostora.

Recentna izgradnja – stupanj zaštite: R1

Za izgrađene pomoćne zgrade zapadno od dvorca na k.č.br. 5/1 k.o. Vrbanec (nadstrešnica - garaža, spremište) valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

DVORAC

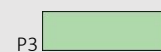
Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

GOSPODARSKE ZGRADE

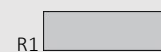
Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

PERIVOJ

Očuvanje zelene zone ili parterno uređenje bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela).

RECENTNA IZGRADNJA

Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Obad Šćitaroci, Mladen; Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Umjetnička topografija Hrvatske: Krapinsko-zagorska županija, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2008.

Dvorci i kurije sjeverne Hrvatske – stanje i mogućnosti njihova uključivanja u suvremeni život, grupa autora, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1970.

Foto dokumentacija: Fototeka Ministarstva kulture, Fototeka Konzervatorskog odjela u Krapini